

LEGATI OBITELJI CEPELIĆ I PINTEROVIĆ U KNJIŽNICI PRAVNOG FAKULTETA U OSIJEKU

Legacies of the Cepelić and Pinterović families in the library of the Faculty of law in Osijek

Roberta Subjak

Pravni fakultet u Osijeku
rsubjak@pravos.hr

Dražen Dujak

Pravni fakultet u Osijeku
ddujak@pravos.hr

UDK / UDC **025.171(497.543Osijek)(045)**

Stručni rad / Professional paper

Primljeno/ Received: 21.11.2025.

BROJ
BIBLIOGRAFSKE
JEDINICE

529

Sažetak

Cilj. Ovim se radom želi prikazati (ne)prepoznatost legatâ u knjižnicama, stručnoj javnosti i zajednici, s posebnim naglaskom na visokoškolske knjižnice.

Pristup/metodologija/dizajn. Pregledom i sistematizacijom obiteljskih legata prikupljeni su podaci za njihovo daljnje istraživanje i predstavljanje zainteresiranoj javnosti.

Rezultati. Istraživanje je dovelo do konkretnog broja zaprimljenih i u fond uvrštenih obiteljskih legata, njihovoj strukturi po stručnim skupinama, jezicima, korištenosti, otpisu te će poslužiti kao temelj projekta digitalizacije stare i vrijedne građe.

Društveni značaj. Tijekom izrade rada došli smo do informacija o dijelovima istraživanih legata u drugim baštinskim ustanovama, što je osnova za stvaranje zajedničke platforme i/ili virtuelne baze ovih obiteljskih legata te dobro polazište za međusobno povezivanje na lokalnoj razini.

Originalnost/vrijednost. Dijelovi legata obitelji Pinterović i Cepelić koji se nalaze u Knjižnici predstavljaju uvid u njihov profesionalni život i interese, što bi moglo biti zanimljivo za kulturnu povijest Osijeka, ali i Slavonije. Ti bi legati mogli biti jednako zanimljivi i knjižničarima, ali i pravnicima.

Ključne riječi: legat, ostavština, obitelj Pinterović, obitelj Cepelić, knjižnica Pravnog fakulteta u Osijeku.

Summary

Purpose. This paper aims to show the (un)recognition of legacies in libraries, the professional public and the community, with a special emphasis on academic libraries.

Approach/methodology/design. The review and systematization of family legacies provided data for further research and for presentation to the interested public.

Results. The research established a defined number of family legacies that were acquired and incorporated into the collection, along with a detailed analysis of their structure by professional fields, languages, usage, and deaccessions. These findings will serve as a foundation for the project to digitize historic and valuable materials.

Social significance. During the preparation of the paper, we came across information about parts of the researched legacies held in other heritage institutions. This provides a basis for creating a shared platform and/or virtual database of these family legacies and serves as a good starting point for fostering local-level collaboration.

Originality/value. The segments of the Pinterović and Cepelić family legacies held in Library provide valuable insight into their professional activities and intellectual interests, offering potential contributions to the cultural history of Osijek and Slavonia. Such materials may attract the interest of both librarians and scholars of law.

Keywords: legacy, inheritance, Pinterović family, Cepelić family, Osijek Faculty of Law library.

1. Uvod

Legati kao oblik izgradnje knjižničnih fondova u hrvatskim su knjižnicama prisutni već desetljećima, no problemi vezani uz njihovu organizaciju, obradu, zaštitu i dugoročno čuvanje još uvijek nisu sustavno i cjelovito istraženi. U knjižnice dolaze obično darom nasljednika, oporukom nasljednika, darom vlasnika, oporukom vlasnika, ugovorom za života (dar s odgodom), ugovorom s odvjetnikom nakon smrti vlasnika zbirke i uglavnom odražavaju privatne ili profesionalne intelektualne interese svojih osnivača te predstavljaju vrijedan izvor za proučavanje kulturne, znanstvene i društvene povijesti.

Jednom kad legati pristignu u knjižnice, često postaju temelji izgradnje knjižničkog fonda dajući mu specifične značajke, čime utječu na sâm razvoj knjižnice i postaju čuvari baštine. Međutim, događa se i da ostanu skriveni i neistraženi bezobzira na njihovu kulturno-povijesnu-znanstvenu vrijednost. U prvom slučaju pitanje je kako taj legat

organizirati, obraditi i prezentirati čime bi se osigurala njegova maksimalna dostupnost i prepoznatljivost, a u drugom kako ga izvući iz zaborava i posvetiti mu pažnju koju zaslužuje.

2. Terminologija

Pojam legat u literaturi se definira kao „posebna vrsta dara, odnosno oporučno ostavljena vlastita knjižnica koju pojedinac zavješćuje određenoj knjižničnoj ustanovi“ (Tadić 1994, 31). U praksi, međutim, definicija je znatno neujednačenija. S terminološkog stajališta, darovi se u knjižnicama mogu bilježiti različitim nazivima: legat, ostavština, spomenička zbirka, posebna zbirka, privatna knjižnica, donacija i slično. U literaturi je vidljivo da sama definicija pojma ovisi o nekoliko stvari: ustanovi kojoj je ostavština darovana, stručnom pristupu ostavštini, različitim knjižničarskim tradicijama i na kraju u kojem opsegu ustanova slijedi pravno određenje pojma.

U ovom se radu za darove obitelji Cepelić i Pinterović, kao i za većinu drugih poklona pristiglih preko nasljednika stvaratelja zbirki, za potrebe evidencije i lakše identifikacije koristi pojam legat. Iako svijesni da sve te zbirke ni po svojoj pravnoj, a ni knjižničarskoj definiciji nisu legati, zbog praktičnosti, u Knjižnici Pravnog fakulteta u Osijeku sve su ove zbirke pojednostavljeno označene kao legati. Takav pristup odgovara uobičajenoj praksi hrvatskih akademskih knjižnica, gdje se pojam legata često koristi u širem smislu radi jednostavnije organizacije i pristupa.

3. Obrada legata u knjižnicama

Knjižnica bi trebala primati legat uz uvjete da su u skladu s njenom misijom i djelatnošću, potrebama korisnika i lokalne zajednice, kao i uz kriterij zadovoljenja određenih vrijednosti važnih ustanovi koja ga prima i kriteriju osobe koja ga je stvarala i darovala. Jasne smjernice koje bi standardizirale postupke prijama legata i pružile teorijski okvir za njihovu obradu, zasad ne postoje, osim što se spominju u *Okviru smjernica za izradu pisane politike nabave građe i izgradnje zbirki u narodnim knjižnicama* (2020) i *Preporukama za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu* (2009).

Što se tiče inventarizacije, za legat kao dio knjižničnoga fonda nije propisan poseban način, ali se preporučuje vođenje zasebne knjige inventara za svaki legat i za

svaku vrstu građe. Jedan od važnijih dijelova smjernica trebao bi biti način i opseg kataložnog zapisa, gdje bi se navelo da se građa obrađuje prema propisanim standardima za određenu vrstu građe ovisno o potrebama ustanove (Špoljarić Kizivat 2020, 150), kao i da se formalna obrada najvećim dijelom u bitnim elementima ne razlikuje od obrade ostale građe u knjižnici koja se obrađuje prema standardima za određenu vrstu građe uz modifikacije vezane za ustanovu.

Posebnosti obrade legata u odnosu na ostalu građu uključuju navođenje sporedne kataložne jedinice za darovatelja i/ili prethodnog vlasnika, unošenje posebnih napomena o primjerku te bilježenje *ex-librisa* i drugih fizičkih oznaka na primjercima (Špoljarić Kizivat 2020, 195). Iskustvo naših knjižnica pokazuje da svaka ustanova koja posjeduje legat, pri katalogizaciji prilagođava širinu zapisa svojim potrebama, samostalno odlučujući koje će podatke uključiti u kataložni opis.

3.1. Provenijencija

Svaka ustanova koja posjeduje legat ima svoje specifične potrebe i zahtjeve i, kako smo već naveli, obrada legata njima se prilagođava uz poštovanje standarda za obradu pojedinih vrsta građe. Jedan od načina da se legat prikaže kao dodatna vrijednost jest bilježenje podataka o provenijenciji (Špoljarić Kizivat i Hasenay 2022).

Provenijencijom nazivamo fizičke oznake na primjercima građe u obliku pečata, potpisa, bilježaka, marginalija, posveta i slično, a najčešće se one javljaju u obliku *ex-librisa*. Bilježenje podataka u kataložnom opisu o fizičkim tragovima o prijašnjim vlasnicima i putu pojedine knjige ili čak cijele zbirke do trenutka kada je postala dio knjižničkog fonda osigurava objedinjavanje te zbirke na virtualnoj razini na jednom mjestu, omogućava istraživanje nastanka pojedine zbirke, istraživanje kulturno-povijesnih okolnosti u kojima je stvaratelj zbirke živio, društvenih prilika na području na kojem je živio i stvarao kao i, kroz zapise u lokalnoj bazi, vidljivost na europskoj i svjetskoj razini. Evidencija provenijencije, ne samo da dokumentira kulturnu i povijesnu vrijednost primjeraka i cijelih zbirki, već omogućuje identifikaciju rijetkih izdanja i praćenje vlasničkog lanca. Uz fizičke tragove, legat se može prepoznati i sustavno objediniti kroz sadržajnu i predmetnu obradu, čime se dodatno osigurava njegova vidljivost i istraživačka vrijednost u znanstvenim i kulturnim kontekstima.

4. Legati u knjižnici Pravnog fakulteta u Osijeku

Revizija knjižničnog fonda provedena 2016. godine ukazala je na prisutnost značajnog broja jedinica s *ex-librisima* i/ili potpisima prethodnih vlasnika. Tijekom naredne revizije 2022. godine odlučeno je da se sustavno evidentiraju ove oznake vlasništva u MS Excel tablici, što je omogućilo pregled i analizu darovanih zbirki prisutnih u fondu. Utvrđeno je da fond sadrži darove profesorâ, odvjetničkih ureda te dijelove privatnih obiteljskih knjižnica. Kod proučavanja ovih legata susreli smo se s dva problema.

Prvi je terminologija i prema definiciji legata, a i s obzirom na praksu Knjižnice, to nisu bili legati. No, ni prema definiciji ostavštine to nisu bile ostavštine. Došlo je do dvojbe kao ih nazvati. Možda je najtočnije bilo svrstati ih pod krovni pojam poklon, ali ipak, Knjižnici se, kroz razvoj fonda i ustanove, uobičajio pojam legat kojim su nazvani svi darovi i privatne zbirke poznatih odvjetničkih ureda, osoba i/ili obitelji poklonjeni ili ostavljeni Knjižnici. I u većini drugih knjižnica pokazalo se da „u praksi u hrvatskim knjižnicama pravna definicija legata (koja je usko vezana uz njegov dolazak) ne određuje njegovo imenovanje, prihvaćanje u knjižnice, kao ni organizaciju i poslovanje“ (Špoljarić Kizivat 2020, 222).

Drugi problem koji se pojavio jest nepostojanje ikakvog pisanog traga u arhivi ustanove koji bi rasvijetlio dolazak tih legata u knjižnicu (osim usmene predaje i upisa imena darovatelja u knjigu inventara) te im je samim time nemoguće utvrditi točan broj. Građa iz legata inventarizirana je u redovne knjige inventara darova (a dio i u knjige inventara kupovine) i formalno i sadržajno je u različitim stupnjevima obrade.

Iako bi legati u teoriji trebali biti organizirani kao posebne zbirke ili dijelovi neke veće, posebne cjeline, u Knjižnici su Pravnog fakulteta u Osijeku raspršeni, uklopljeni u redovan fond i već postojeće zbirke te davani na korištenje koje nije bilo ograničeno činjenicom da građa pripada legatu, nego drugim karakteristikama važećim za cjelokupni fond knjižnice. Iako je za ove legate jedinstveno da je građa uglavnom vezana uz pravnu tematiku i pravne znanosti, oni su takvom praksom izgubili svoje posebnosti i njihovo su praćenje i evidencija mogući samo kroz knjige inventara.

Organizacija legata u knjižnici ovisi o nekoliko čimbenika: poslovanju i dosadašnjoj praksi ustanove, potrebama i očekivanjima korisnikâ, financijskim i prostornim mogućnostima. te spremnosti na prilagodbu i promjene (Špoljarić Kizivat, 2020, 223).

Prvo pitanje koje se postavlja jest to treba li mijenjati praksu i koliko smisla ima reorganizacija fonda ili raditi po dosadašnjoj? Tu također postoje dva puta. Prvi je odlučiti se za novi način organizacije i u tom se slučaju treba zapitati o korisnosti, opravdanosti i omjeru dobivenog i uloženog. U opravdavanju drugog slučaja glavnu riječ vode već spomenute financije, prostor i djelatnici.

Trenutno, unatoč nedostatku organizacijskih i kadrovskih uvjeta za cjelovitu reorganizaciju, plan je virtualno objediniti najmanje dva obiteljska legata, s mogućnošću uključivanja ostalih u budućnosti. Knjižnica također planira razviti pisane kriterije za prihvaćanje darova i smjernice za njihovo upravljanje te digitalizirati dijelove građe koji zadovoljavaju kriterije rare i kulturnog dobra, čime će se povećati dostupnost i prepoznatljivost legata među korisnicima.

4.1. Legati Cepelić i Pinterović u knjižnici Pravnog fakulteta u Osijeku

Kako je već navedeno, u Knjižnici je kroz revizije otkriven priličan broj legata i od svih najveću pažnju privukli su obiteljski, za koje je odlučeno da se detaljnije istraže. Dva su obiteljska legata u Knjižnici, legat Cepelić i legat Pinterović i kroz njih se mogu identificirati područja profesionalnog interesa njihovih vlasnika, odnosno oba su legata uglavnom radne zbirke pravne tematike. Građa koja je došla kao dio tih legata, u potpunosti je inventarizirana u redovne knjige inventara, potpuno ili djelomično stručno obrađena kroz knjižnični integrirani sustav CROLIST, fizički raspršena po fondu i postojećim zbirkama te dostupna korisnicima uglavnom za rad u čitaonici zbog stanja izvornika.

Sama formalna i sadržajna obrada napravljena je (i još se radi) prema jedinstvenim pravilima i standardima za pojedine vrste građe, ali širina se zapisa ne razlikuje od širine zapisa za publikacije iste vrste građe. Svjesni smo da se provenijencija treba isticati upravo zbog posebnosti legata i zavičajne vrijednosti, ali na žalost mi je nismo bilježili osim u onim elementima koji spadaju u standardni kataložni opis. Kao što je već rečeno, takva je bila praksa koju je sada teško mijenjati (pitanje je opravdanosti i procjene krajnje korisnosti i učinkovitosti) ali, ipak, plan je vremenom to promijeniti, povezati i objediniti legate, barem kroz sporedne kataložne jedinice (blok 7 iz UNIMARC-a) i svakako unijeti napomenu o primjerku (tag 316 u UNIMARC-u) i napomenu o prijašnjem vlasniku (tag 317 u UNIMARC-u).

5. Obitelj Pinterović

Tri su člana obitelji Pinterović, Ante, Milovan i Danica, važna za naš legat.

Antun (Ante) Pinterović rođen je 1865. od oca Stjepana i majke Terezije. Osnovnu školu i gimnaziju završava u Osijeku. Studij prava započinje u Beču, a završava u Zagrebu, gdje stječe i titulu doktora prava 1892. godine. Iste se godine vraća u Osijek i započinje odvjetničku praksu istovremeno aktivnu, sudjelujući u društvenom i političkom životu grada. Godine 1906. izabran je za narodnog zastupnika u Hrvatskom saboru, a 1914. i ponovo 1917. za gradonačelnika Osijeka. Nakon završetka rata, zbog svojih nacionalističkih načela, gubi potporu vlade i mandat gradonačelnika pa se povlači iz političkog života i nastavlja raditi u svojoj odvjetničkoj kancelariji. Unatoč zdravstvenim problemima i smanjenju klijenata odvjetništvom se bavio do 1938. Umro je 1940. godine. Ante Pinterović imao je četvero djece: Ivana Nepomuka Milovana, Anu Olgu, Danicu Mariju i Tereziju Nadu (Živaković Kerže 2018).

Milovan Pinterović rođen je 1893. godine. Osnovnu školu i gimnaziju završava u Osijeku, a studij prava u Zagrebu, nakon čega se vraća u Osijek i vodi očev odvjetnički ured, a 1925. godine otvara vlastiti. Bio je pripadnik osječke građanske elite i inteligencije, a 1924. godine izabran je na mjesto gradonačelnika na kojem, zbog političkih previranja, ostaje samo 3 mjeseca. Početkom Drugog svjetskog rata, kao slobodni zidar, a slijedom Zakonske odredbe o upućivanju nepoćudnih i pogibeljnih osoba u sabirne i radne logore, vjeruje da je ugrožen i seli se u Zagreb. Nakon rata bio je optužen za suradnju s neprijateljem i osuđen na 11 godina robije i oduzimanje nepokretne imovine. Pušten je na slobodu nakon 6 godina i ponovo se počinje baviti advokaturom, a istodobno je i sudski tumač za francuski, engleski i njemački jezik. Umro je 1972. godine (Živaković Kerže 2018).

Danica Pinterović, rođena je 1897. godine i od malena je pokazivala ambiciju i želju za znanjem. Nižu i Višu pučku djevojačku školu završila je u Osijeku, u Zagrebu Ženski licej, a u Donjogradskoj gimnaziji položila je ispit zrelosti. Studij povijesti i geografije započinje na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, jedan semestar provodi u Beču, a kasnije stječe i doktorat iz povijesti. Godine 1920. imenovana je namjenskom učiteljicom Kraljevske realne gimnazije u Osijeku, gdje je bila profesorica povijesti i knjižničarka, sve do 1942. Nakon toga prelazi u Muzej Slavonije Osijek, čija ravnateljica postaje 1949. godine i ostaje do umirovljenja 1961., a honorarnu djelatnost za Muzej obavlja do 1974. Govorila je, osim materinskog i njemački, francuski, engleski i latinski. Bila je autorica

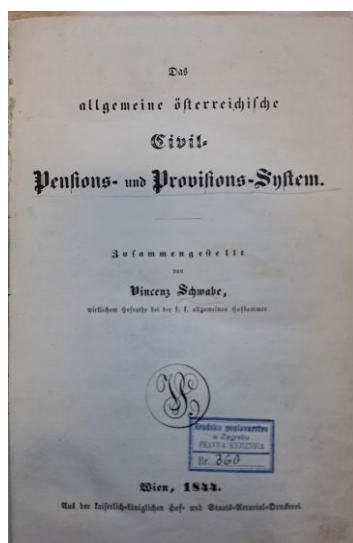
knjiga i radova ponajviše vezanih za antičku povijest Osijeka. Umrla je 1985. godine (Kovač 2018).

5.1. Legat Pinterović

Danica Pinterović 1979. godine velik je dio očeve i bratove te mali dio svoje privatne knjižnice poklonila knjižnici Pravnog fakulteta u Osijeku. U arhivi Fakulteta ne postoji nikakav pisani trag koji bi to dokumentirao pa nije moguće sa sigurnošću utvrditi točan broj darovanih jedinica niti precizno vrijeme darivanja. Prvi upis u knjizi inventara darova evidentiran je od 2. srpnja 1979., a građa je u više navrata inventarizirana sve do 2000. Legat Pinterović cjelokupno je inventariziran i većim dijelom formalno i sadržajno obrađen.

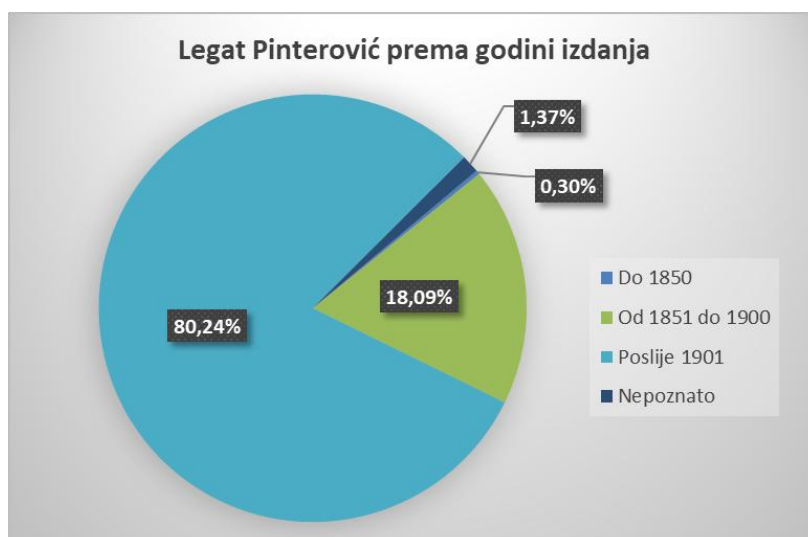
Sastoji se od monografskih i serijskih publikacija pri čemu je u knjigama inventara evidentirano 1.316 monografskih publikacija (udžbenika, priručnika, referentne građe, vodiča...) a u Zbirci periodike popisana su 32 godišta *Sbornika zakonah i naredabah valjanih za Hrvatsku i Slavoniju* i 13 godišta *Mjesečnika Pravničkog društva* koji su tiskani na latinici te manji dio na ćirilici. Budući da knjižnica posjeduje više godišta obaju časopisa, moguće je da je sve došlo kroz legat, a s obzirom kako nema popisa da su dio legata, to se može sa sigurnošću reći samo za one koji imaju *ex libris*.

Vremensko razdoblje koje legat obuhvaća jest od 1844. do 1977. godine. Najstarija je knjiga (iz 1844.) *Das allgemeine oesterreichische Civil- Pensions- und Provisions-System* o mirovinskom sustavu u Austriji. Tiskana je u Beču, ali ne sadrži *ex-libris* nekoga od obitelji Pinterovića (Slika 1).

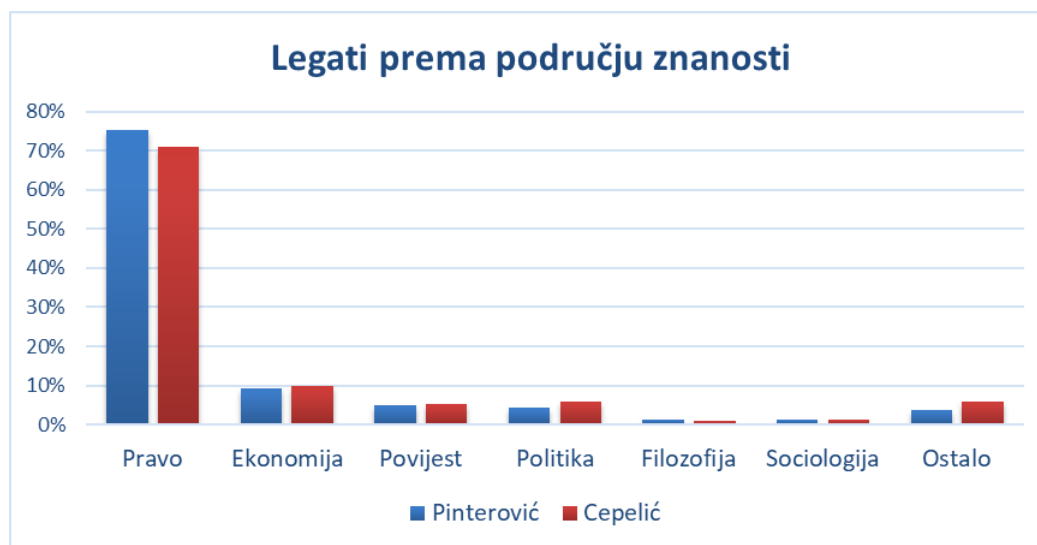
Slika 1. Najstarija knjiga u legatu Pinterović

U legatu postoje još dvije knjige izdane do 1850. i 244 izdane od 1850. do 1901. godine. Sve ostale izdane su poslije 1901. godine (Slika 2). Svesci spomenutih časopisa izdavani su od 1867. do 1924. godine. Od ukupnog broja knjiga, 17 ih je tiskano u Osijeku u Hrvatskom štamparskom zavodu i od strane niza privatnih tiskara (E. Sekler, A. Rott, D. Laubner...).

Slika 2. Legat Pinterović prema godini izdanja

Knjige su tiskane na latinici i gotici i to na hrvatskom, njemačkom, francuskom, engleskom, talijanskom i mađarskom jeziku. Prevladavaju knjige s područja pravnih znanosti, iako ih ima i s područja drugih društvenih znanosti (Slika 3).

Slika 3. Legati Pinterović i Cepelić prema području znanosti

Kako legat nije izdvojen kao posebna zbirka, nego je uklopljen u redovni fond i već postojeće zbirke i kako je bio je u redovnoj posudbi i korištenju, nažalost je i 125 otpisanih primjeraka, kao i 65 nestalih, odnosno onih kojima se danas više ne može ući u trag.

Legat Pinterović nastajao je skoro cijelo stoljeće, od početka djelovanja Ante Pinterovića do dolaska u knjižnicu Fakulteta i danas se zna da, iako je obiman, nije cjelovit. Iz literature (Špoljarić Kizivat 2018, 132) vidljivo da je Danica Pinterović poklonila dio obiteljske knjižnice s područja književnosti, 195 jedinica građe, Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek, a poznato je da je najveći dio njene osobne ostavštine, oko 1.000 jedinica građe (od kojih je 736 obrađeno i vidljivo kroz katalog) s područja arheologije, povijesti, etnologije, umjetnosti... poklonila Muzeju Slavonije Osijek (Vinaj 2018, 127).

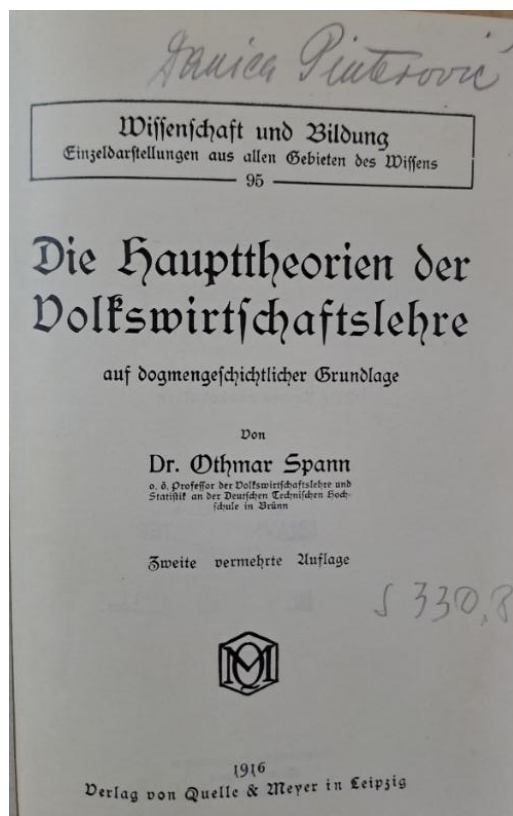
Što se tiče provenijencije, dio je knjiga obilježen plavo ili crno tiskanim *ex-librisom* vlasnika pa tako postoje različite inačice koje su se mijenjale kroz vrijeme: „Advokat dr. Ante Pinterović“, „Ante Pinterović, branitelj“, samo „Ante Pinterović“ (Slika 4), „Advokat Milovan Pinterović“, samo „Milovan Pinterović“ (Slika 5), a postoje i po dva *ex-librisa* zajedno (Antin i Milovanov).

Slika 4. *Ex-librisi i potpisi Ante Pinterovića* Slika 5. *Ex librisi i potpisi Milovana Pinterovića*

Na dijelu legata nema tiskanog *ex-librisa*, nego su tu vlastoručni potpisi Ante i Milovana (koji su se također mijenjali kroz vrijeme) kao oznaka vlasništva, pa dva *ex-librisa*, od kojih je jedan od nekoga iz obitelji Pinterović, a drugi od bivšeg vlasnika. Dio legata bio je ranije u vlasništvu nekog drugog, što također pokazuju *ex librisi* bivših vlasnika na pojedinim knjigama na kojima ne postoji nikakva oznaka pripadnosti obitelji Pinterović, a došle su u knjižnicu kao dio legata.

Daničinih knjiga ima najmanje i na njima nema tiskanog *ex-librisa* nego samo potpisi. (Slika 6).

Slika 6. Potpis Danice Pinterović

6. Obitelj Cepelić

Za legat obitelji Cepelić također su važna tri člana: Mihovil (Milko), Isidor (Iso) i Dragan Cepelić. Obitelj potiče iz Trenčinske županije u Slovačkoj, a izvorno im je prezime bilo Csepely (Čepelj). Spominju se još u 17 st. kada im je, zbog zalaganja u ratu, dodijeljeno nasljedno plemstvo.¹ Na našim područjima prvi se put spominju 1725. godine kada se pradjed Milka Cepelića doselio u Legrad (Koprivničko-križevačka županija), dok u

¹ Povelja o tome pohranjena je u Muzeju Slavonije Osijek.

Slavoniju, na područje Vinkovaca, dolaze 1760. godine. Milkov djed, Stjepan Cepelić, naseljava se u Đakovu 1811., a njegov se otac Ignjat, 1845. godine nastanjuje u Vuki.

Milko Cepelić, rođen 1853. godine kao najmlađi od četvero djece Ignjacija i Marije Cepelić. Zaređen je za svećenika 1877. godine, a 1882. Josip Juraj Strossmayer imenuje ga svojim tajnikom. 1894. postaje župnikom i dekanom đakovačkim. Bio je istaknuti publicist, a njegovi su interesi uključivali etnografiju i prirodoslovlje, čime se bavio u većini svojih djela. Značajne su mu i biografija Josipa Jurja Strossmayera te zbirka hrvatskih narodnih junačkih pjesama. Osim materinskog jezika, odlično je govorio i njemački, talijanski i mađarski. Bio je član Matice hrvatske i sudjelovao je u osnivanju Kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku. Uvijek je bio krhka zdravlja i umro je od gripe 1920.

Iso Cepelić rođen je 1880. godine, od oca Dragutina Beroša i majke Jozefine Cepelić², sestre Milka Cepelića. Pravo je studirao i doktorirao u Zagrebu 1906. godine, nakon čega se vraća u Osijek, gdje obavlja odvjetničku i javnobilježničku praksu. Bio je aktivan u politici kao općinski i gradski zastupnik i među građanima je slovio kao visoko moralna i druželjubiva osoba koja je svojim zalaganjem obilježila život grada. Bio je i publicist te je imao znatan utjecaj na osječku izdavačku i uredničku djelatnost. Umro je u Osijeku 1956. godine.

Dragan Cepelić, rođen je 1911. od oca Isidora i majke Lole (djevojački Springer). Studij i doktorat prava završava u Zagrebu 1936. godine. Bio je sudionik Drugog svjetskog rata, prvo kao domobran, a kasnije u partizanskim postrojbama na teritoriji Bosne. Demobiliziran je na vlastiti zahtjev 1948., nakon čega se posvećuje odvjetništvu. Član Upravnog odbora advokatske komore postaje 1954. godine a 1976. izabran je za profesora kolegija Teorije države i prava, a kasnije Porodičnog prava na Pravnom fakultetu u Osijeku. U mirovinu je otišao 1982. godine, a umro je 2001. (Gardaš i Roškar 2011).

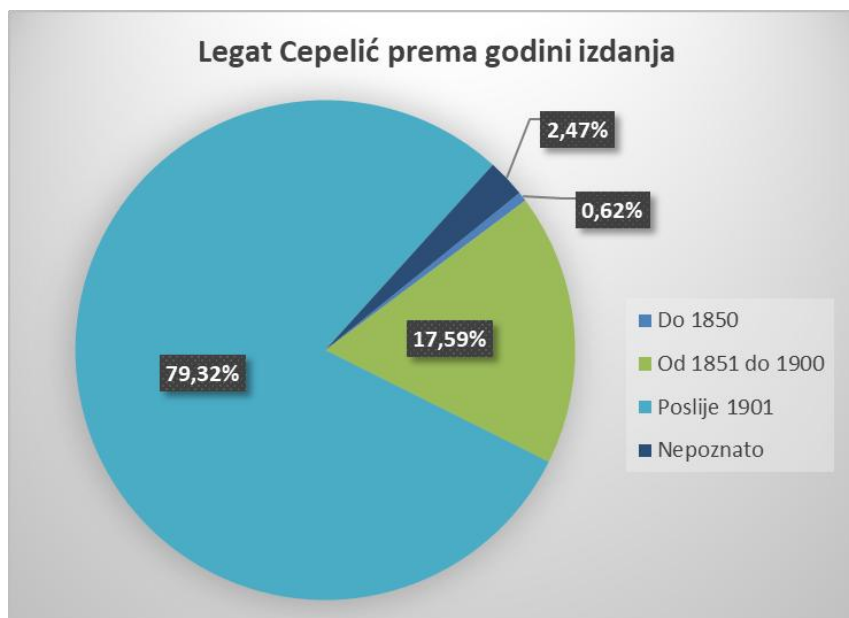
6.1. Legat Cepelić

Legat obitelji Cepelić knjižnici Pravnog fakulteta ostavio je njen profesor Dragan Cepelić. Nažalost, kao i kod legata Pinterović, ne postoji nikakav pisani trag o dolasku

² Otac je ženidbom uzeo majčino prezime.

legata pa tako ne možemo znati točan broj primljenih knjiga niti točno vrijeme dolaska. Ono što znamo sa sigurnošću jest to da su u ovom legatu samo monografske publikacije i da dio njih pripada rari i pokretnom kulturnom dobru.

Inventarizacija je započela 3. studenog 1978., trajala je nekoliko godina u više navrata i završena je 1993. godine. Ukupno su inventarizirane 324 monografske publikacije. Najstarija je knjiga je iz 1845. *Ausfuehrliches Lehrbuch der praktischen politischen Oekonomie* s područja političke ekonomije tiskana u Leipzigu, koja pripada dijelu legata Milka Cepelića. Osim te, u legatu postoje još dvije knjige tiskane do 1850., 57 knjiga tiskanih od 1850. do 1900., a sve ostale nakon tog vremena (Slika 7). Najmlađa knjiga iz legata tiskana je 1980. godine.

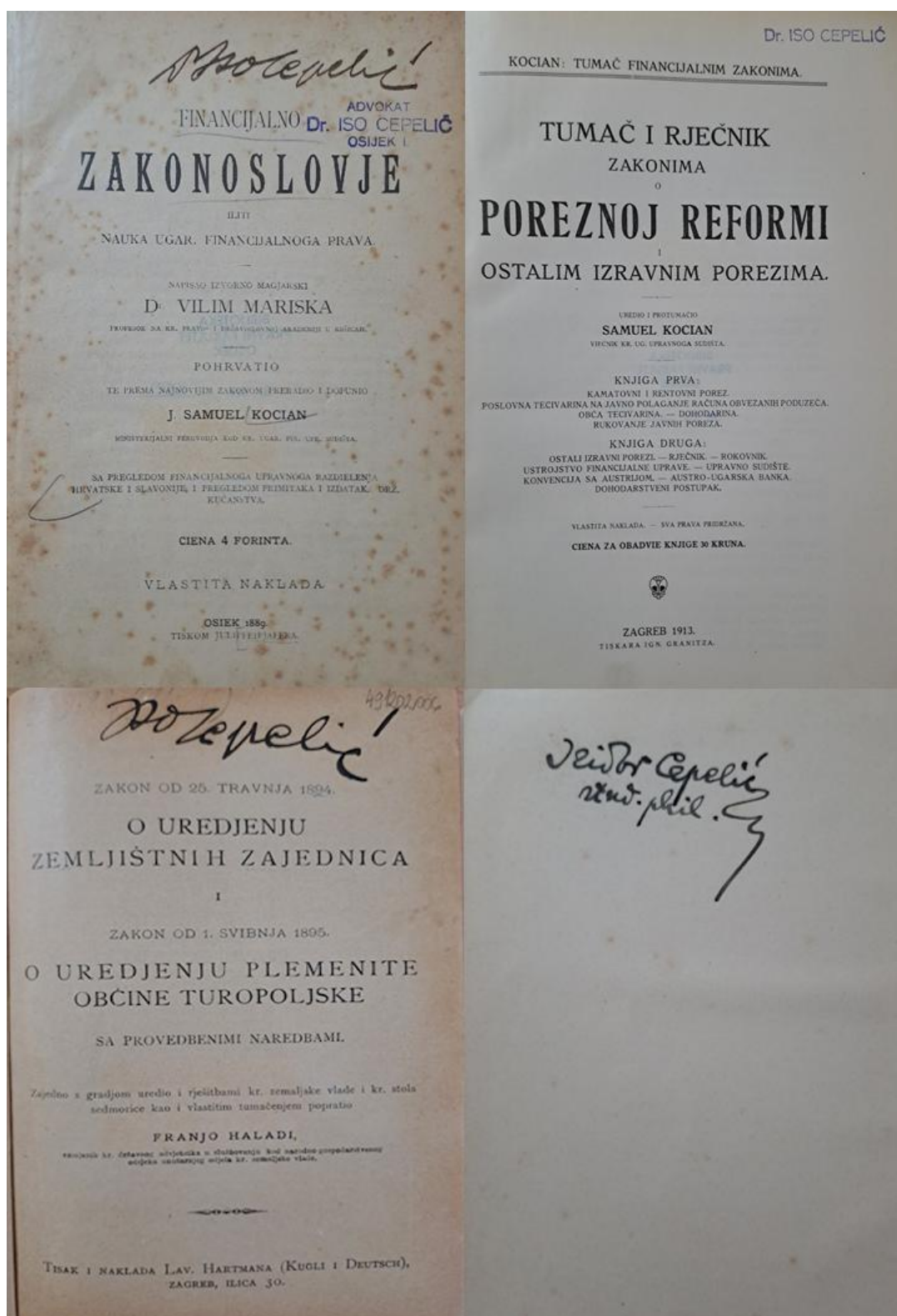

Slika 7. Legat Cepelić prema godini izdanja

Od knjiga u legatu, 4 su tiskane u Osijeku. Knjige su tiskane na hrvatskom, njemačkom, talijanskom, francuskom, slovenskom i mađarskom i to na latinici ili gotici. Sadržajno ih je najviše s područja pravnih znanosti, ali zastupljena su i druga društvena područja (slika 3). Isto kao i kod legata Pinterović, uglavnom zbog intenzivnog korištenja i dotrajalosti, otpisano je 65 primjeraka, dok nestalih nema.

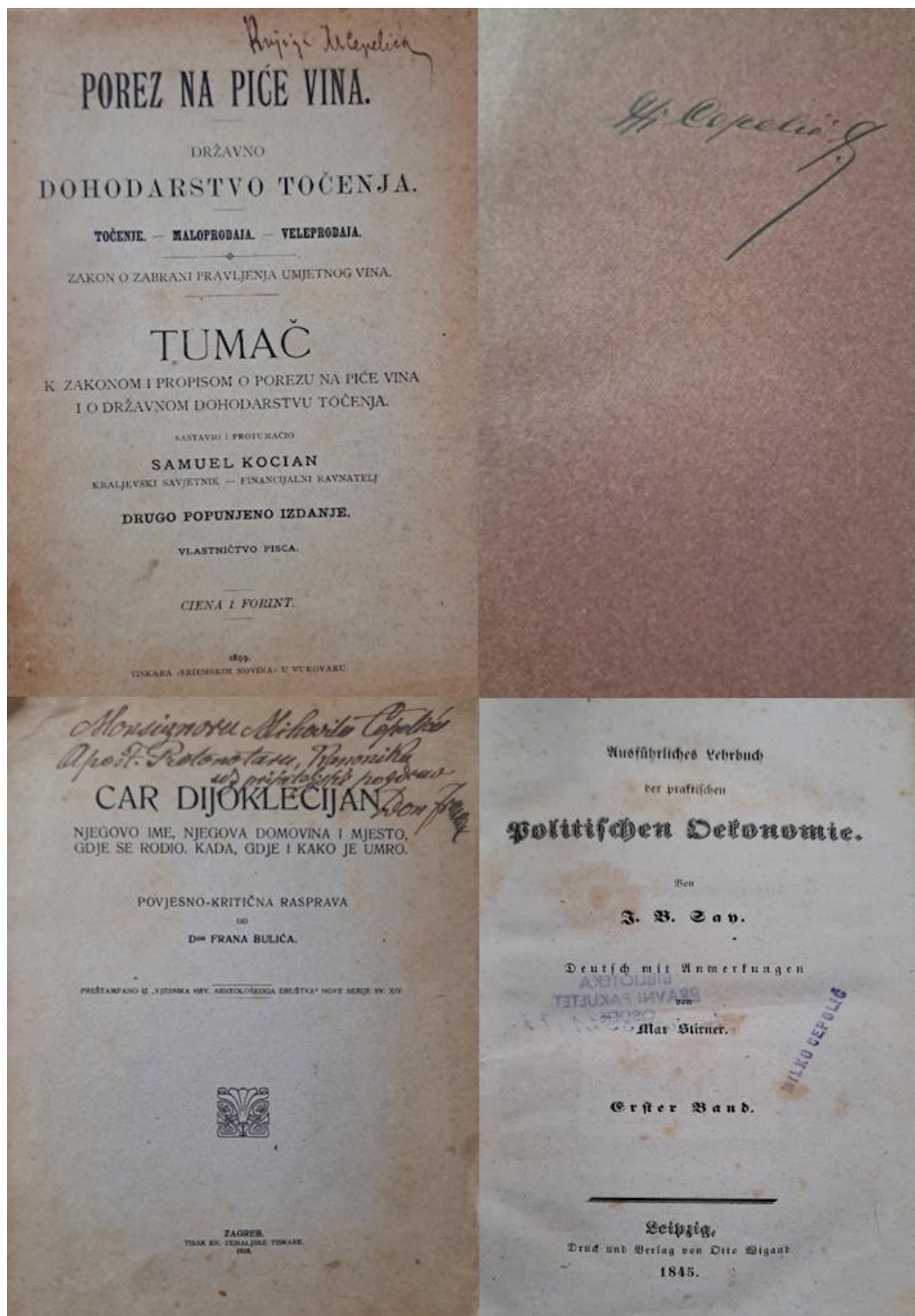
Vezano za provenijenciju, uočeno je kako je najveći dio legata pripadao Isi Cepeliću, koji je obilježavao svoje knjige plavo ili crno tiskanim *ex-librisom* u različitim inačicama koje su se mijenjale kroz vrijeme: „Advokat dr. Iso Cepelić“ i „Dr. Iso Ceplić“, dok dio ima

samo njegov potpis (Slika 8) koji se također mijenjao kroz vrijeme još od studentskih dana.

Slika 8. Ex-librisi i potpisi Ise Cepelića

Mali dio legata koji pripada Mihovilu Cepeliću nema tiskani *ex-libris*, nego samo vlastoručni potpis ili posvetu njemu (Slika 9). Iako nam je poznato da je veći dio legata bio u vlasništvu profesora Dragana Cepelića, njegova tiskanog *ex-librisa*, kao ni potpisa nema ni na jednom primjerku knjiga.

Slika 9. Ex-librisi i potpisi Milka Cepelića

7. Značaj legata Cepelić i Pinterović za knjižničnu i kulturnu baštinu

Legati Cepelić i Pinterović imaju višestruku vrijednost, koja se očituje na knjižničnom, obrazovnom i kulturnom planu.

Knjižnična vrijednost ogleda se u činjenici da oba legata značajno obogaćuju fond Knjižnice, posebno u segmentu stručne literature iz područja pravnih znanosti jer sadržavaju izvore širokog vremenskog raspona i različitih pravnih i povijesnih sustava. Posebno su vrijedni primjerci s *ex-librisom* i posvetama, koji dokumentiraju vlasničku povijest i kontekst nastanka zbirke.

Obrazovna i znanstvena vrijednost proizlazi iz dostupnosti priručne i stručne literature, koja može poslužiti studentima, istraživačima i nastavnicima i koja pruža uvid u pravnu praksu i zakonodavne promjene kroz više od stoljeća.

Kulturna i povijesna vrijednost legata ogleda se u njihovoj ulozi svjedoka intelektualnog, društvenog i političkog života obiju obitelji te osječke građanske elite. Legati dokumentiraju život i djelovanje Ante, Milovana i Danice Pinterović, kao i Mihovila, Isidora i Dragana Cepelića te njihove profesionalne, političke i obrazovne aktivnosti, kao i doprinos razvoju lokalne zajednice i kulturne baštine. *Ex-librisi*, posvete i druge fizičke oznake u knjigama dodatno povećavaju njegovu dokumentarnu vrijednost, čineći legat relevantnim za istraživanja povijesti knjižničarstva, vlasničkih zbirki i kulturne povijesti Osijeka.

8. Zaključak

Kao što je na početku rečeno, legati su u hrvatskim knjižnicama dugo poznati, ali slabo prepoznati. Premda je riječ o jedinstvenim i raznovrsnim cjelinama, njihova je stvarna iskorištenost ograničena: nedovoljno su iskorišteni, neprimjereno pohranjeni, djelomično ili uopće neobrađeni te slabo dostupni javnosti. Razlozi takva stanja ponajprije su nedostatak institucionalne strategije, prostora, financijskih sredstava i stručnih kapaciteta. Posljedica je postupno potiskivanje legata u područje „skrivena građa”, iako oni predstavljaju važan segment pokretne kulturne baštine, kulture sjećanja i zavičajne povijesti te vrijedan izvor za znanstvena istraživanja. Posebnu vrijednost tim zbirkama daje činjenica da su njihovi stvaratelji najčešće osobe od značaja za lokalnu zajednicu.

Legati Cepelić i Pinterović nisu cjeloviti. Oni su samo elementi slagalice čiji su sastavni dijelovi, osim u Knjižnici Pravnog fakulteta u Osijeku, pohranjeni i u drugim

baštinskim ustanovama: legat Pinterović u Muzeju Slavonije Osijek i Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek, a legat Cepelić u Muzeju Slavonije Osijek. S obzirom da su dijelovi legata stigli u sve tri ustanove vjerojatno u isto vrijeme iznenadili smo se da skoro 50 godina međusobno o njima ništa nismo znali, što govori puno. Tek smo tada postali svjesni koliko je takvo rasipanje privatnih zbirki šteta jer je postojala realna mogućnost da nikada ne sazna za druge dijelove legata. Bila bi prava šteta ne objediniti tu građu jer u konačnici, takve zbirke imaju svoju svrhu i mogu doći do izražaja tek kad su okupljene fizički, što je u našem slučaju nemoguće, ili virtualno na nekoj zajedničkoj platformi.

Objedinjavanje podataka legata pruža nove mogućnosti za istraživanje, povezivanje i prezentaciju građe, što bi sve bilo moguće da takvi projekti nisu u praksi ograničeni realnim okolnostima: nedostatkom prostora, vremena, financijskih sredstava i kadrova te u konačnici isplativosti u datim okolnostima. Iako je stručnoj zajednici jasno da je legatima u baštinskim ustanovama nužno pristupati interdisciplinarno, kao i da su problemi s kojima se ustanove susreću zajednički, opterećenost tekućim i zaostalim poslovima i dalje znatno usporava razvoj sustavnijih oblika suradnje. Prošlo je gotovo pola stoljeća od aktivnog zaprimanja tih legata, a temeljni izazovi – prostorni kapaciteti, stručna obrada i nedostatak specijaliziranog kadra – u velikoj su mjeri i dalje prisutni.

Literatura

Gardaš, Miro i Jelena Roškar. 2011. „Prinosi poznavanju zaslužnih članova obitelji Cepelić.“ *Glasnik Arhiva Slavonije i Baranje* 11: 241–251.

Kovač, Marina. 2018. „Zašto je dr. Danica Pinterović najznačajnija kulturna djelatnica grada Osijeka.“ *Osječki zbornik* 34: 31–41.

Špoljarić Kizivat, Marijana. 2018. „Obiteljsko naslijeđe Pinterović u zbirkama Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek.“ *Osječki zbornik* 34: 131–137.

Špoljarić Kizivat, Marijana. 2020. *Organizacija i očuvanje zbirke legata u knjižnicama*. Doktorska disertacija. Sveučilište u Zadru.

Špoljarić Kizivat, Marijana i Damir Hasenay. 2022. „Osnovne teorijsko-metodološke pretpostavke očuvanja legata u knjižnicama.“ *Libellarium* 13, no. 2: 29–52.

Tadić, Katica. 1994. *Rad u knjižnici*. Opatija: Naklada Benja.

Vinaj, Marina. 2018. „Knjižničarske odrednice dr. Danice Pinterović.“ *Osječki zbornik* 34: 125–129.
Živaković Kerže, Zlata. 2018. „Obitelj Pinterović u društveno-političkom i kulturnom životu Osijeka.“ *Osječki zbornik* 34: 11–29.